

Topografi, krop og idræt – eller noget om at få en røget fisk som tak for kampen

Niels Kayser Nielsen

Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org/articles/nielsen/nielsen070606.html
(ISSN 1652–7224), 2007–06–06

Copyright © Niels Kayser Nielsen 2007. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Idrott är oändligt många olika saker, det kan vi konstatera efter fyra årgångar av idrottsforum.org. Det gäller även tävlingsidrätt, som har en mängd inbäddade koder och betydelsebärande element, där det som vanligen lyfts fram är vinst/förlust-kodningen. Inom delar av idrottsvetenskapen framhävs detta som det konstitutiva draget i all idrottslig aktivitet. Och visst, menar Niels Kayser Nielsen i sin artikel, tävlingsidrotten syftar förvisso till att skilja ut en vinnare i startfältet, och definiera de övriga som förlorare. En sådan förståelse av idrott är emellertid både trivial och produktorienterad, även om den reduktionism den representerar kan vara analytiskt värdefull. Den kräver i alla händelser kompletterande infallsvinklar på analysen av idrott, inte minst av den idrottsliga processen, för att vi fullt ut ska förstå varför ett fotbollslag fortsätter kämpa vid ställningen 0–5 med en kvart kvar av matchen.

Centrala tankegångar i Kayser Niensens teoretiska förståelse för idrottens förmåga att fånga och engagera såväl utövare som åskådare handlar om att omvandla det rum (space) där den idrottsliga aktiviteten utspelar sig till en plats (place). Han vill således tillföra en topografisk dimension till analysen av idrotten, och göra dess platser och arenor till föremål för studier. Han visar teoretiskt och empiriskt att idrott och sport alltid försiggår på en bestämd plats, i en specifik lokal, och således inte i ett abstrakt tomrum. Idrottsutövning syftar i väsentlig del till att tillägna sig och skapa identifikation med denna plats och lokal, och tillägnet och identifikationen är kroppsligt baserad. Det är ett väl underbyggt resonemang som öppnar upp för framtida spännande forskningsinsatser.

Det er gennem de seneste par årtier blevet en hyppigt set opfattelse, at sporten som sin væsentligste egenskab har en tab-og-vind-kode. Det hævdes, at det er i denne egenskab, man finder den væsensbestemmelse, der er fundamentet for al sportslig aktivitet. Dette synspunkt vedrørende tab-og-vind-koden kan siges at have noget for sig, for så vidt som de sportslige aktiviteter tilsyneladende som sit mål har en udskilning af en vinder og en taber; om kriteriet nu er en måldifference eller en udskilning i form af en vinder i henseende til parametrene: længst, hurtigst eller højest etc.

Imidlertid er en sådan opfattelse på den ene side så abstrakt, at den nærmer sig det intetsigende; på den anden side så banal, at den befinder sig på niveau med de britiske ”pub quiz’er”, hvor det vigtige netop er at huske de data, der knytter sig til denne tab-og-vind-kode: hvornår blev x-club sidst engelske mestre i fodbold? Med hvilken målforskel vandt x-club over y-club i efteråret 1937? etc. Den slags siger meget lidt om, hvad der foregår i sporten og idrætten, men kun noget om, hvad det hele ender med. Synspunktet, at sporten er funderet i en tab-og-vind-kode, forholder sig kun til produktet, men har yderst lidt at sige om processen, der fører frem til målet. Det repræsenterer en almenhed uden det særskilte, en idé uden særskilte handlinger, og er derfor abstrakt i hegeliansk forstand. Omvendt er denne abstraktion en epistemologisk nødvendighed, for så vidt som reduktionismen i den er en analytisk uomgængelighed.

Imidlertid kan den ikke stå alene. Der er behov for at komme videre i forsøget på at forstå, hvorfor der dyrkes idræt, på trods af at slaget nok i den sidste ende står mellem ”The old Firm” i Glasgow eller er afhængig af Don Ø’s pengepung etc. Måske er det slet ikke produktet, der er det essentielle, men noget helt andet, der i højere grad vedrører processen undervejs. Denne kan tænkes at bestå i glæden ved at bevæge sig, glæden ved at beherske sin krop og ved bestemte tekniske færdigheder. I det mindste gør en sådan tilgang det lettere at forstå, hvorfor man kæmper videre, selv om man er bagud med 5-0. Imidlertid er en sådan tilgang også underlagt en vis abstraktion, for så vidt som den synes at fokusere på dette at bevæge sig i al almindelighed og i at beherske sin krop – uden hensyn til omgivelserne og deres konkrete udformning.

I begge tilfælde er der en tydelig reduktionisme på færde, der ser bort fra, at enhver sportskonkurrence og enhver bevægelse og kropsbeherskelse aldrig er noget, der foregår i et abstrakt tomrum, men tværtimod noget der finder sted. Det er ikke muligt at forestille sig en sportslig aktivitet udenfor en rumlig dimension. Det er umuligt at bevæge sig uden for rummet. Denne rumlige dimension har spillet en betydelig rolle i den danske idrætsforskning efter 1980’ernes kulturøkologiske vending i kropskulturen i form af sportskritikkens tematisering af sportens ”containerarkitektur”. Denne kritik havde især Gerlev Idræthøjskole som hjemsted og førte i det politisk praktiske liv til oprettelsen af Lokale- og Anlægsfonden og i forskningen til en centrering om de ”grønne bølger” i moderne idræt og friluftsliv. På det seneste kan der spores en ny interesse for også det rumlige aspekt af studiet af lokalhistorie og idrætskultur (Agergaard og Kayser Nielsen 2007).

Det er disse spor, som skal forfølges her. Ærindet i denne artikel er at vise, at idræt og sport altid finder sted, dvs. foregår et bestemt sted og på en bestemt lokalitet og altså ikke i et abstrakt tomrum. Sport og idræt har sagt med andre ord også en hidtil overset topografisk dimension, som det kan være på tide at se nærmere på.

Kulturanalysens topografiske vending

Det kan der være så meget desto større grund til som, at der i disse år er sket en markant ændring indenfor kulturvidenskaberne, der undertiden er blevet betegnet som en topografisk vending.

Op gennem 1980'erne og 1990'erne foregik der inden for kulturforskningen i menneskeligt samvær i bred forstand en såkaldt kulturel vending. Den havde også karakter af at være en konstruktivistisk vending, der primært var interesseret i de betydninger, italesættelser og symbolske billeder, som blev tillagt de materielle omgivelser og den materielle kultur, og ikke materialiteten og dens væsen som sådan. Det indebar, at man ikke uden videre godtog fysiske og håndgribelige rum såsom skoven og byen og tilsyneladende "evige" historiske fænomener såsom vaner, skikke og traditioner, men så dem som socialt og historisk producerede. De blev nu dekonstrueret, dvs. analyseret som konstruktioner og opfundne traditioner, ligesom undersøgelserne af det fysiske rum blev suppleret med analyser af de drømme, længsler, forestillinger og medierede gengivelser af rummet, som knyttede sig til det fysiske aspekt. Kort sagt blev betydning betonet på bekostning af materialitet, handling og praksis. Det, der foregik i hovederne på folk, blev set som vigtigere end deres gøremål.

Imidlertid er antropologer såvel som geografer, historikere, sociologer, filosoffer begyndt at skifte perspektiv, så rumlige dimensioner nu står i forgrunden snarere end i baggrunden af analysen, hvor selve det at færdes i et rum og at tilegne sig det i stigende grad kommer i fokus. Ifølge Kirsten Hastrup foregår der for øjeblikket en topografisk vending inden for de samfunds- og kulturanalytiske fag (Hastrup 2005). Der udvikles inden for antropologien såvel som andre humanistiske og samfundsvidenskabelige fag en interesse for at udføre detaljerede beskrivelser af den kulturelle praksis på specifikke steder – *topoi* (Kayser Nielsen 2005). Temporalitetsaspektet og tidsdimensionen suppleres af den rumlige side af vores tilværelse; det sker ud fra spørgsmål såsom: hvad vil det sige at bo og bebo? Hvad vil det sige at have et opholdssted? Hvilken rolle spiller kroppen i den forbindelse?

Med en sådan optik adskiller den topografiske vending sig dels fra modernisters fokus på det sociale system – på helheden frem for enheden – dels fra postmodernisters fokus på individet og på flygtige og forbigående tilstande (Hastrup 2005:138). I stedet retter den topografiske tilgang opmærksomheden mod interaktionen mellem det sociokulturelle og det kropslige i konkrete materielle rammer. Idet man opfatter det som for reduktivt at definere kultur som systemiske, symbolske og lingvistiske tildragelser (Bonnell og Hunt 1999:26), er man i stedet begyndt at fokusere på praksis og kropslige gøremål; gøremål som er situerede, og det er en central pointe, at gøremålenes situerings ikke kun foregår i et semiotisk rum, men også på et sensorisk sted, dvs. som noget der kan erfares med begge ben på jorden ud fra en trang til at vide noget om det, som ikke kunne ses og heller ikke siges. Som det i forbindelse med studier af campingpladsliv og kolonihaver er blevet formuleret af den engelske kulturgeograf David Crouch: "It would seem, that leisure space is not practised merely semiotically" (Crouch 1999:258). Det er kropslige aktiviteter og ikke betydningsdannelse, som er det væsentlige i fritidsrummet. Centralt i denne sammenhæng bliver da spørgsmålet om, hvad rum er.

Rum og sted

Inden for den forskning i rum og sted, der i disse år foregår blandt etnologer, kulturgeografer og sociologer, skelnes der ofte mellem rum og sted. På engelsk skelner man mellem "place" og "space". Denne skelnen går tilbage til 1970'ernes geografiske forskning, hvor den kinesisk-amerikanske forsker Yi-Fu Tuan med bøgerne *Topophilia* (1974) og *Space and Place* (1977) og Edward Relph med bogen *Place and Placelessness* (1976) foretog et kritisk opgør med den forskning i rummet, der havde udstrækning, flade og areal som nøglebegreber. I stedet ønskede man at vægte erfaring og subjektive rumsoplevelser og -tilegninger. Derfor blev også spørgsmålet om, hvorledes rummet gøres beboeligt, centralt. Ligesom vores praktiske gøremåls-omgang med rummet. Denne praktiske og følelsesmæssige udgave af rummet blev så betegnet som "place", sted. Det er gennem et sted, vi gennem vores handlinger tilegner os og erfarer rummet. Stedet er rummets pause, det sted i rummet hvor man finder sig til rette og erfarer rummet og sin omverden som et vidnesbyrd om, at man altid allerede lever lokaliseret med det praktiske lokalkendskab, der gør rummet til et sted.

Men hvad indebærer nu dette mere specifikt? Vi kan her foretage en tredelt skelnen mellem stedets lokalisering, materielle form og dets mening og værdi. Ved lokalisering forstår man, at stedet er unikt og singulært placeret i et objektivt fastlæggeligt, om end arbitrært valgt koordinatsystem med længde- og breddegrader. Det svarer til en forestilling om rummet som en slags "container", der udgør en uforanderlig i sig selv hvilende enhed. Som oftest har denne opfattelse hvilet på en rumsopfattelse, der er blevet kaldt det "absolutte rum", dvs. et to- eller tredimensionalt rum der kan bestemmes præcist ved hjælp af angivelse af positioner inden for et koordinatsystem, og som har sin absolutte og hårde afgrænsning. Af- og beskåret af grænsen som *fait accompli* er der éntydighed og mangel på udfordring indenfor grænsens rammer.

Et sted er også materialitet. Om det nu er naturligt eller menneskeskabt eller en blanding af begge dele, er et sted altid forlenet med stoffighed. Steder er noget; de er konkrete. Selv om de kun foreligger i tanken eller fantasien udgøres de af noget. Børneværelset har fire vægge, et vindue og en dør. Selv hos Harry Potter findes der en imaginær materialitet (Cresswell 2004:7). Man kan ikke tænke på et sted uden at tænke på noget. Man tænker ikke på et sted som ingenting. Det er ikke kun en størrelse af rent abstrakt karakter som en matematisk formel eller en c-dur skala. Denne erfaring af, at man tænker på noget, daterer sig tilbage til den tyske fænomenologi omkring 1900 med dens opfattelse af tanken som en intentionalitet, dvs. at tanken er en om-tanke eller en på-tanke; man tænker om noget eller på noget.

For det tredje indgår der i et sted også betydning og værdi og dermed subjektive og emotionelle tilknytninger til et sted. Denne tilknytning sker i første række ved navngivning og identifikation, som er med til at gøre et sted til andet og mere end blot fysisk foreliggende som substans (Hakamies 2006). Stedets værdi og betydning er imidlertid labil og fleksibel. Den nævnte materialitet og værditilskrivning er altid stedt i processualitet, dvs. at steder bearbejdes af mennesker (Gustafson 2002:22, Gieryn 2000). Det sker imidlertid ikke via tankearbejde og drømmerier, men ved handlinger og gøremål. Rummet er en kontekst for aktivitet, og det er interaktioner mellem mennesker, som udfylder rummet.

Dette har også gyldighed i idrættens verden og i sportskulturen. Også her er der tale om en topografisering, hvor man via særskilte handlinger i særskilte rum gør idrætten til andet og mere end en idé, funderet i en tab-og-vind-kode. Af afgrænsningsmæssige grunde vil vi her nøjles med at se på håndbolden og dens spillesteder.

Spillet finder sted.

De fleste boldspil vil gerne være underlagt standardiserede rammer. Af hensyn til konkurrencernes krav om lige forudsætninger er det en fordel, at de forskellige baneanlæg har samme mål, så at man ved, hvad man har at holde sig til (Bale 1994:100 ff.). Dette har imidlertid vist sig at være et næsten uopnåeligt mål. Helt ens bliver de forskellige spillesteder aldrig. Om end tendensen historisk set går i den retning, er en total kloning ikke mulig. Spillestederne har altid et vist minimum af topografisk særpræg.

De første af håndboldens spillesteder i byerne var hjemmehørende i kasernernes gymnastiksale, hvor der var murhjørner, ribber og jernstivere langs væggene, som kunne gøre det farligt at spille dér. Det var især et problem for udeholdene, som ikke var fortrolige hermed. Så småt fik man dog mere velegnede spillesteder. I Odense fik man i 1930'erne Fyns Forum at spille i, som i 1952 blev afløst af Kostalden – navnet fik man på grund af beliggenheden ved Dyrskuepladsen i byens sydvestlige del – der med sit korkgulv af spillerne blev oplevet som nok så hyggelig og intim. Det samme gjaldt ”den gamle KIF-hal” i Kolding, om end begge baner led under at have for små dimensioner til international standard, og at de var svære at spille i for udeholdene, der ikke var så fortrolige med de lokale forhold (Interview med Bjarne Andersen). De små dimensioner bevirkede, at der måtte tillempes en særlig spillestil, hvor fløjspillet ikke kunne udvikles, og hvor man i stedet måtte satse på bagspillet med tørre langskud.

Helt unik var situationen i Fredericia. Her havde håndboldspillerne frem til 1954 været nødt til at leje sig ind hos militæret for at få en ordentlig bane, men da Dansk Købestævne dette år byggede endnu en hal, hvis dimensioner muliggjorde indendørs idræt, opstod der en ny situation. I første omgang fik man lov til at bruge Købestavnets gamle hal, ”Møbelhallen”, fredag efter kl. 22 og om søndagen, der dog havde den ulempe, at der var stengulv. Også her spillede den fysiske beskaffenhed en stor rolle for spillets udformning og udøvelse. Udeholdene var selvsagt hårdest ramt; hjemmeholdet indrettede sig og tillempede som i Odense en spillestil, der tog hensyn til forholdene.

Tilsvarende på landet, hvor der normalt blev spillet udendørs i sommerhalvåret. Også her havde hvert spillested sine ejendommeligheder. I Hvide Sande spillede man i begyndelsen håndbold på det areal i den sydlige del af byen, som hed Hundested som følge af de mange løsgående hunde i området, derefter på et areal i Nordhavnen tæt på indsejlingen. Sidst i 1950'erne blev spillet lagt i mere faste rammer takket være den stedlige skoleinspektør P.K. Larsen. En hal havde man ikke, men to gange om ugen trænede man i den lokale skoles gymnastiksal; ved siden af den regulære træning udendørs (Interview med Søren Juul Mikkelsen).

I landsbyen Sdr. Vilstrup i Trekantområdet var spillet som i Hvide Sande begyndt på initiativ af den lokale skolelærer, der havde fået lavet en håndboldbane bag ved skolen

mellem denne og gårdejer Peter Skovs mødding. Her spillede sognets unge fodbold i frikvartererne, men snart tog håndbolden over. Spillet udviklede sig til andet og mere end et skolespil. Det blev henlagt til gymnastik og ungdomsforeningen. Snart var der næppe et græsstrå tilbage. Der blev trænet stort set hver aften (Interview med Henning Roed). Uden dørs fejede man al modstand til side i den folkelige idræts sommerturneringer, efter hårde kampe mod andre landsbyklubber såsom Mølvang og Gl. Sole mellem Vejle og Horsens. Kulminationerne kom med sejrene i DDSG&Is landsdækkende sommerturnering. To gange i 1960'erne blev Sdr. Vilstrup Danmarks mestre inden for den folkelige idræt. Det hørte med til historien, at hjemmebanen heller ikke her var nem at have med at gøre for udeholdene. Der var efter landsbyforhold et meget stort publikum til stede, som ikke altid udviste fair play. Det lille håndboldanlæg var en heksekedel fyldt med lige dele spænding og lokalpatriotisme.

Årsagen hertil var givetvis, at der var langt mere på spil end en tab-og-vind-kode. Spillet drejede sig om Sdr. Vilstrup og om at gøre ikke kun håndboldbanens rum til et sted, men hele landsbyen. Ligesom de folkelige lege kunne bestå i at drive en træskive fra den ene landsby til den anden for herved at markere sit sted og sit territorium (Møller 1990:115 ff.), drejede det sig også her dels om at få Sdr. Vilstrup på landkortet, dels om at bebo landsbyen. Håndboldspillet og -sejrene drejede sig ikke kun om idræt og sport, men også om en såre materiel måde at bekræfte sit tilhørsforhold og sit sted at være på jord. Håndboldspillet var led i en appropriering af sit hjemsted.

Det havde ikke nødvendigvis noget med kamp, konkurrence og såkaldt usportslig optræden at gøre, som når vi i Sdr. Vilstrup hujede ad udeholdene. I Nr. Nissum tog spillerne med koner og kærester del i de sammenkomster på familien Noes gård, der fandt sted aftenen før og efter håndboldkampene (Interview med Klaus Kaae). I Hvide Sande havde håndboldspillerne i KFUM gennem flere år et tæt samarbejde med Aarhus KFUM. Ved de indsamlingskampe i Vesterhavshallen i Ringkøbing, der skulle skaffe penge til en ny hal i Hvide Sande, fik Aarhus KFUM som tak for indsatsen overrakt en røget helt, ligesom de var privat indkvarteret i Hvide Sande (Interview med Klaus Kaae; Søren Juul Mikkelsen). Håndboldspillet blev her topograficeret; det drejede sig ikke kun om penge og sejre, men også om at vise, at man var fra Hvide Sande.

Tilsvarende i Fredericia. Rivaliseringen mellem FfF og KFUM, der begyndte sidst i 1950'erne, kunne allerede omkr. 1960 samle omkring 1000 tilskuere, til trods for, at holdene dengang kun spillede i kvalifikationsrækken til 3. division. Denne rivalisering fortsatte op gennem 1960'erne i takt med, at holdene rykkede op gennem 3., 2. og 1. division. Det kulminerede i første omgang sidst i 1960'erne, hvor begge hold kæmpede om at rykke op i 1. division. I mellemtiden var man rykket fra "Møbelhallen" og ind i den nye "Glashal". Tilskuerne indfandt sig et par timer før kampen i håb om, at få en god plads. Nogle medbragte endog trappestiger for at kunne se (Heidemann 1985:156). 3000 tilskuere hørte til dagens orden. Til gengæld skulle spillerne så også selv lægge det mobile gulv, der i sommerhalvåret blev brugt til udstillingsvirksomhed. Arbejdet tog en uges tid, og FfF'erne og KFUM'erne hjalp hinanden (Heidemann 1985:154). "Glashallen" blev en frygtet hjemmebane for udeholdene som følge af den intense stemning, hvor glasvæggene sørgede for at kalde lyden tilbage, så at larmen var hartad infernalsk. Der var håndboldfeber i Fredericia. Kokken fra Teaterkroen, der var FfF'-fan, kom direkte fra køkkenet. Han havde partoutkort og sad på plads med kokkehue og forklæde – efter at have hængt et skilt i vinduet: "Luk-

ket på grund af håndbold” (Interview med Kiehn Ærensgaard). Fredericia blev Danmarks håndboldby. Kampen om håneretten i byen var én ting; noget andet var, at man i Glashallen kunne bekræfte sig selv i, at man var fra Fredericia og at det var den by, man beboede og havde hjemme i. De indendørs haller, man nu spillede i, havde internationale og standardiserede mål og udgjorde på den måde et rum i al almindelighed, men det, der foregik i disse rum, drejede sig i udpræget grad om tilegnelse af dette rum i håb om at gøre dette og ens hjemby til et sted. Man kunne også kalde det et ønske om anerkendelse.

Det kunne også være fristende at tale om identitet, nærmere bestemt at se på, hvad der indgår i identitetsdannelsen, forstået som en proces der løbende finder sted. Her melder sig kropsfænomenologien med en vis aktualitet, som fx hos den amerikanske filosof Drew Leder.

Identitetens kropslige dimension

Drew Leder tager udgangspunkt i en arbejdssituation (Leder 1990:11ff.). Den kan ske med en høj grad af opmærksomhed på kroppens kapacitet i forhold til opgaven, hvor der foregår en bevidst afvejning af faktorer som kroppens udholdenhed og muskelstyrke. Men den kan også foregå uden en sådan opmærksomhed. Vi løser en opgave uden at tænke nærmere over den kropslige side af sagen. Når man foretager en handling, er man ikke optaget af sin krop. Det er snarere sådan, at handlingen ”gennemstrømmer” ens krop. Man er mindre optaget af sin krop end af resultatet af handlingen, skriver Leder med reference til Paul Ricoeur. Leder kalder dette kroppens attentionale telos og sigter her til, at man retter sin energi bort fra ens krop, som tilsvarende henligger i en slags ikke-bemærket tilstand. Den er så at sige fraværende til stede.

Hertil knytter der sig en funktionel telos: det som kroppen kan, uden at man er sig det vár. Ganske vist kan man, når man går, koncentrere sig om kroppens rytme, men de fleste kropslige aspekter af det at gå er udenfor ens opmærksomhed. Hovedsagen er, at kroppen ”kan”. Det ville formodentlig være overordentligt vanskeligt at gøre fuldt ud rede for, hvad der foregår, når man cykler. Og i grunden er det også lige meget om man har et refleksivt forhold hertil. Kroppen cykler alligevel. I begge tilfælde bruger man kroppen som det, Leder kalder ”et u-tematiseret substrat” (Leder 1990:19). Den er tavs til stede og tavst, men effektivt agerende.

Nedenunder disse to lag findes der imidlertid et tredje: kroppens fysiske telos. Ved de to ovenfor nævnte telos’er kunne det nemlig se ud som om, at man viljebetinget kunne vælge at suspendere opmærksomheden på kroppen, at man kunne vælge at være kroppen vár eller ej. Det er imidlertid ikke den fulde sandhed, hævder Leder. Nederst i vores kropslighed findes nemlig det uundkommelige vilkår, at dele af vores krop er ikke kun tavst til stede, men også fraværende. Fraværende i den betydning, at de ikke kan blive genstand for vores opmærksomhed. Men samtidig er dette utematiserede fravær – paradoksalt nok – det som gør, at vi er nærværende. Med et begreb, som Leder har overtaget fra Husserl, kaldes dette basale vilkår for kroppens ”nulpunkt”.

Denne kropslige selvforglemmelse er normalt knyttet til situationer, der er os fortrolige og velkendte, som fx når vi færdes på velkendte steder og i omgivelser, der er os selvføl-

gelige. Her befinder vi os i tilstande, der ikke kræver opmærksomhed. Vi smelter så at sige sammen med vores omgivelser og opgår i dem som i en helhed. Vi indgår med selvfølgelig i rutinerede og habituelle kontekster, der er så selvfølgelige, at vi ikke behøver at tænke nærmere over hverken os selv eller tingene omkring os. I denne selvforglemmelse kan der være inkluderet en høj grad af ro og tilpashed, der ikke kræver årvågenhed. Det er her vanskeligt at trække grænsen mellem os selv og det udenfor os. Merleau-Ponty taler i den forbindelse om, at vi her agerer med en "situationsrumlighed", hvor vores krop fremtræder som en "holdning" til en bestemt opgave (Merleau-Ponty 1994:43 f.). Det rum, vi færdes i, er her blevet til et sted, som vi uhindret gererer os i med selvfølgelighed. Som fx når vi spiller håndbold på en os fortrolig hjemmebane, som vi har fået under huden og har et habituel forhold til. Vi kender Kostalden ud og ind og anvender her løbebaner, der uden nærmere refleksivitet er afstemt efter forholdene og som udføres i kropslig selvforglemmelse med en attentional telos, hvor vi er opslugt af spillet og stedet. Via gøremål og uden at gøre brug af en refleksiv bearbejdelse af, hvem vi i grunden er, og hvori vores identitet består, bekræfter vi os selv i at have et hjemstedsforhold til spillestedet og opnår herved en identitet, som imidlertid ikke er tematiseret, men henlagt til en kropslig selvfølgelighed. Vi hviler i os selv og opnår identitet gennem rutineret og vanemæssig omgang med omgivelserne. Som da græsset blev slidt ned på håndboldbanen i Sdr. Vilstrup mellem skolen og Peter Skovs mødding. Her gennemspillede man ordløst sin identitet og bekræftede sig selv i sit topografiske tilhørsforhold.

Imidlertid gennembrydes denne selvfølgelighed undertiden. Fx på udebane. Her har man stadig et fortroligt forhold til ens kropslige ageren som håndboldspiller. Man spiller som man altid har gjort, attentionalt og med de velkendte angrebsmønstre og løbebaner. Og så alligevel ikke helt. Omgivelserne er ikke ens egne og er ikke mere velkendte end, at man må tænke sig om og indrette sig. Dvs. at man må træde udenfor sin normale kropslige identitet. Der opstår en vis intensitet i form af en spænding mellem kropsopmærksomhed og kropsforglemmelse. Man bliver sig selv vár på en anden måde end normalt.

Det tilsvarende sker, når der kommer udehold til ens egen hjemmebane. I et kort øjeblik ser man på sig selv med udeholdets briller: hvordan mon de oplever at være her? Og så forærer man Aarhus KFUM-spillerne en røget helt, dvs. en repræsentation af ens hjemstavn. Også her er der tale om en intensitet. Man erkender, at man bliver set på med udefra kommende øjne og bliver sig selv, sin krop og sit sted vár. Det er ligesom Sartre's berømte eksempel med personen, der bliver grebet i at se gennem nøglehullet (Leder 1990:93). Men i modsætning til Sartre's "peeping-Tom", der bliver flov, gennemstrømmes man her af glæde og selv-bevidsthed midt i al selvforglemmelsen. Ens identitet er både en selvfølgelighed og noget, man kan erkende. Hvis man altid spillede på hjemmebane, ville denne identitetsintensiverende dobbelthed ikke være til stede. Dysten, kampen, konkurrencen eller hvad det nu kaldes, er både en tavs bekræftelse af hvem, man er, og en øjenåbner. Der er med andre ord meget mere på færde end en abstrakt tab-og-vind-kode. Denne almene kode er her knyttet til særlige omstændigheder og bliver – takket være stedsdimensionen – fra at have været et alment og generelt forehavende til et særskilt forehavende, der dialektisk forener både det almene og det specifikke.

Konklusion

Denne artikel har peget på tre grundtanker. (1) Idræt og sport, uanset hvor meget vægt der lægges på at vinde, er altid henlagt til at finde sted i en rumlig sammenhæng. (2) En væsentlig del af idrættens formål består i – kropsligt – at tilegne sig et bestemt rum i håb om at opnå et sådant fortrolighedsforhold hertil, at det ændrer sig fra at være et rum til at blive et sted og et hjemsted, dvs. at denne rumtilegnelse og stedliggørelse ikke kun gælder selv konkurrencens sportslige rum, dvs. baneanlægget, men det samfund – i større eller mindre skala – hvori baneanlægget befinder sig. Det være sig en landsby, en bydel, en hel by og et helt land. (3) Denne rumstilegnelse er kropsligt baseret og foregår i en permanent udveksling mellem selvforglemmelse og årvågen refleksivitet. En fokusering på disse aspekter kan være én mulig vej at gå for fremtidige idrætsstudier.

Litteratur

- Agergaard, Sine og Niels Kayser Nielsen (red.): *Århus som idrætslandskab – topografiske fortællinger og analyser*. Aarhus 2007: Aarhus Universitetsforlag.
- Bale, John 1994: *Landscapes of Modern Sport*. Leicester: Leicester University Press.
- Bonnell, Victoria E. og Lynn Hunt 1999: Introduction, in: Victoria E. Bonnell og Lynn Hunt (red.): *Beyond the Cultural Turn*. Berkeley: University of California Press.
- Cresswell, Tim 2004. *Place. A short introduction*. Blackwell: Oxford.
- Crouch, David 1999: Intimacy and expansion of space, in: David Crouch (ed.): *Leisure/Tourism Geographies. Practices and Geographical Knowledge*. London and New York: Routledge.
- Gieryn, Thomas F. 2000. A Space for Place in Sociology, *Annual Review of Sociology* vol. 26, nr. 1.
- Gustafson, Per 2002. *Place, Place Attachment and Mobility. Three Sociological Studies*. Göteborgs University. Department of Sociology. Göteborg Studies in Sociology No.6.
- Hakamies, Pekka 2006: Soviet Settlers on a Strange Territory: Experiences and Narratives from the Former Finnish Karelia, in: Madeleine Hurd (red.): *Borderland Identities. Territory and Belonging in North, Central and East Europe*. Eslöv: Förlags AB Gondolin.
- Hastrup, Kirsten 2005: Social anthropology. Towards a pragmatic enlightenment?, in: *Social Anthropology* 13: 2.
- Heidemann, Jørgen 1985: Fredericia KFUM, in: Gunnar Knudsen (red.): *Dansk Håndbold Forbund 1935-1985*. København: DHF.
- Kayser Nielsen, Niels 2005. *Steder i Europa. Omstridte byer, grænser og regioner*. Aarhus Universitetsforlag: Aarhus.
- Leder, Drew 1990: *The Absent Body*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Merleau-Ponty, Maurice 1994: *Kroppens fænomenologi*. Frederiksberg: Det lille Forlag.
- Møller, Jørn 1990: So i hul – og 99 andre gamle boldspil og kastelege. Gerlev: Bavnebakke.

Interview

- Klaus Kaae, Lemvig 17. 4. 2007 og 10. 5. 2007
- Søren Juul Mikkelsen, Hvide Sande 17.4. 2007
- Henning Roed, Fredericia 19.4. 2007
- Bjarne Andersen, Morud 24. 4. 2007
- Kiehn Ærensgaard, Løjt Kirkeby 25. 4. 2007